

נר לשולחן שבת

פרשת וישב

גליון 889 תשפ"ה

לרפואת הצייר היקר
הרב דוד יהוקאל
בן אסתר בילא שליט"א
אשר מאיר-מאיר את העלון מדי שבוע
במסירות נפש ממש ובכשרון רב!

כוחה של אחווה!

"אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה את אחיו".
הגאון רבי זלמן סורוצקין: יש להבין, אם בתולדות עסקינן, מדוע לא מנה הכתוב את כל בני יעקב? ואם בקורותיו - מדוע התחיל את הסיפור ממכירת יוסף והאחים? ומה סמיכות פרשה זו לפרשת אלופי עשו? הדבר צריך הבנה.

נראה לבאר זאת בדרך זו: בא הכתוב לומר אל יפלא בעינינו למה אלה רשעים בני עשו השיגו חיל, יסדו ממלכה, העמידו מלכים. למה בני יעקב לא זכו לכך, למה גיבורי ישראל לא הקימו ממלכה בארץ כנען?! על זה אמר הכתוב "אלה תולדות יעקב יוסף" לא כל הגיבורים ראויים להקים מלוכה, אלא אלה שחיים באהבה ואחווה ביניהם.

בואו וראו, בני עשו על אף שהיו בני נשים רבות לא נתפלגו, משחו יחדיו ובחרו מקירבם מלך, ולא רק פעם אחת באו לידי הסכמה, אלא שמונה פעמים, בלי קטטות ומריבות.

לעומת זה הכתוב מספר כי נתפלגו בני יעקב לבני האמהות והשפחות. אפילו יוסף הצדיק הביא דיבתם רעה, כל אחד מן השבטים הרגיש שהוא לא בן מלך אלא מלך. כאשר אחד מהם חולם חלום אזי "ויקנאו בו אחיו". משפחה אשר כולה מלכים לא יכולה לייסד ממלכה.

רק כשנתקיים החלום במצרים ונצרפו ישראל ויצאו ברכוש גדול - רכוש רוחני - היו ראויים לייסד ממלכה. ("אזנים לתורה")

הנצי"ב כתב כי הפסוק "ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך לבני ישראל" בא ללמדנו כי מלכים אלו אינם מזרע עשו ממש. רק כאשר היה מלך לבני ישראל זכו זרע אדום שיהיו מהם מלכים בארץ אדום. (ל"ו ל"א)

והוא נער" ועוד איזה נער!

סיפר הגאון רבי יעקב אדלשטיין: "הגאון רבי משה חברוני נולד בעיר שלנו 'שומיאץ'. בעת מלחמת העולם הראשונה ישיבת ראדין גלתה לשומיאץ. בהיותו ילד בן אחת עשרה נכנס רבי משה ללמוד בישיבה. אחר כך הישיבה עזבה את העיר. הילד התעקש לנסוע יחד עם בני הישיבה, הוריו הסכימו שיסע, אבל רבני הישיבה לא ידעו אם אפשר לקחת ילד בגיל כזה איתם.

ראש הישיבה, הגאון רבי הירש לוינזון התנגד לקחת אותו - אי אפשר לקבל אחריות על ילד בגיל כזה. העביר את ההכרעה ל"חפץ חיים". ה"חפץ חיים" שלח את הילד אל רב העיר, סבי הגאון רבי ירחמיאל גרשון אדלשטיין.

סבי אמר שאם הוא יתחיל להניח תפילין מעכשיו, למרות שהיה זה הרבה לפני בר המצוה שלו, הוא יוכל ללכת...

רבי משה חברוני סיפר לי איך התפילין הצילו אותו. בדרך, באחת הערים חלה והיו חייבים להשאירו לבדו בבית החולים במקום. כך התנתק הקשר עם הישיבה שעזבה בינתים את העיר בדרכה לראדין.

היתה זו תקופת בינים. הצאר הופל, אליל האחווה והקומוניזם היה במלוא עוזו, הרבה יהודים נסחפו לקומוניזם, להשכלה. גם אותו שהיה בעל כשרון עצום ניסו לפתות ללכת לגימנסיה, הבטיחו לו הרים וגבעות בקידומו המדעי אם ילך לשם. רק התפילין שהניח כל יום הזכירו לו שהוא בן ישיבה!

כשהתאושש המשיך בדרכו והצטרף לישיבת סלבודקה, ובסוף נהיה חתנו של הגאון רבי משה מרדכי אפשטיין ולימים ראש הישיבה".

("בנתיבות ההלכה" כרך מ"ז)

"והוא נער" - בעלי התוס' הביאו בזה פשטים רבים:

משרת, לפי שהיה נער היו בני השפחות משתעבדים בו. כי לא היה להם משרתים והדבר היה קשה לו ליוסף. (כן מובא אצל הנער-משרת של שאול. שמואל א' ט' מלב"ם וכן נכתב אצל אמנון 'נערו משרתו'. ש"ב י"ג)

ננער עליהם, כלומר, מצווה עליהם עשו כן. כפי שמובא "הנער הנצב על הקוצרים ויאמר". (רות ב' ו')

נער, לשון רכילות ומלשינות, כפי שמובא "הגיד נער אחד מן הנערים". (אביגיל, נבל ודוד - שמואל א' כ"ה)

נער, זריז, הולך לכאן ולכאן, זריז במלאכתו.

כיון שהיה נער היה רועה את אביו, ואינו גנאי לבן הגבירה בעודו נער לרעות את צאן אביו יחד עם בני השפחות

שוטה, נער בגימטריא שוטה - 320.

לשון אהב, כי "נער ישראל ואוהבו". אהבתו של יעקב הביאה אותו לקנאת האחים.

נער כפשוטו, נער ממש.

שהיה עושה מעשה נערות, מתקן בשערו ממשמש בעיניו, כדי שיהיה נראה יפה. (ב"ר רש"י ועיין "אילת השחר" ו"נר" תש"פ-ג' תשס"ט ועוד)

מפני נערותו חטא להביא דיבת אחיו כי לא נסה ולא התבונן לאחרית דבר, אף על פי שהיה כבר אז משכיל מאד ושהיה אחר כך מורה לזקני הדור ... (ספורנו)

"והוא נער". (ל"ז ב) מספרים על החת"ס שבהיותו בן י"ב ראה אותו אחד רוכב על סוס... כאשר תמה עליו, אמר: 'אם לא ארכב בילדותי, סופי שאעשה זאת לכשאתבגר...' ('חוט המשולש')

"וישמע ראובן ויצילהו מידם". (ל"ז כ"א)

ראובן קיבל שכר על הצלתו את יוסף. עיר המקלט בצר, שבנחלת ראובן, נמנתה ראשונה בפרשת ערי מקלט (מכות י'). מאידך גיסא - "ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע כי נהרוג את אחינו" אמרו חז"ל כל המברך את יהודה הרי זה מנאץ (סנהדרין טו').

אנו תמהים ושואלים, מה קרה כאן. ראובן שעל פיו השליכו את יוסף אל הבור, בור שהיו בו נחשים ועקרבים, שזה כמעט מוות בטוח, התורה אומרת עליו "ויצילהו" וחז"ל אומרים שהוא קיבל שכר על זה.

לעומת זה יהודה, שעל פיו הוציאוהו מן הבור המסוכן הזה ומכרו אותו לסוחרים, שבזה הגדיל את סיכויו לחיות, גם להנצל ובסופו של דבר הושיבו אותו על כס השלטון במצרים, עליו אומרים חז"ל שכל המברך את יהודה הרי זה מנאץ!?

ניישב זאת על פי מעשה. בימים בהם היה הגאון המהרי"ל דיסקין דר בירושלים באה אליו משלחת מאחת הקהילות העשירות והחשובות בחו"ל והציעו לו את משרת רבנות קהילתם.

המהרי"ל דיסקין דחה אותם, לשאלתם על מה ולמה, ענה להם את הענין בו אנו עוסקים, אודות ראובן ויהודה במכירת יוסף, הזכיר את הפסוקים והגמרא והתמיהה שיש בזה. סיים וקבע: 'מכאן אנו למדים כי טוב יותר בור שיש בו נחשים ועקרבים בארץ ישראל, שם בעזרתו יתברך יהיה "ויצילהו" מאשר ארמון מלא כבוד ועושר בחו"ל!'" (מכתם לדוד" פ' וישב)

המהרש"א מפרש שיהודה עשה זאת לשם שמים, ידע שאם יאמר לאחיו להחזירו לאביו לא ישמעו בקולו, והכתוב משבח ומפרש בגמרא: מי שמברך-מגנה את יהודה בתור 'בוצע' רודף בצע הרי זה מנאץ את ה'." (סנהדרין ו' ועיין "משך חכמה" ו"העמק דבר")

מעט עניני חלומות לכבוד פרשת השבוע

חלומי המופלא של הר"ר הלל וורטהיימר הי"ד

זה סיפורו מתוך ספר זכרונותיו לילדיו: 'בשנת תרצ"ד התעסקתי בבנין בית הכנסת בהשתוקקות גדולה, ותהלה לקל עלתה בידי, ברם פרנסתי היתה דחוקה מאד. כל ראשי היה טרוד לחשוב מחשבות מה לעשות לפרנסתי, עד לאותו לילה בו נדדה שנתי מרוב הדאגה, כשכבר נרדמתי חלמתי חלום פלאי:

וזה דבר החלום: הנה שבת היום קודם תפילת מנחה ואני עומד בבית הכנסת, ואראה את ידידי, הנפטר החשוב מוהר"ר חיים צבי בן רבינו רב העיר עומד ליד ארון הקודש ודורש דברי תורה ומוסר בפני רבים.

אחרי הלימוד ניגש אלי ויחזיק בידי ויאמר: "בא עימי!" שאלתי: "אנא אלך..." והשיב "בא!" קיצור הדברים הלכתי עימו עד בית העלמין. שם הראה לי באצבע על מצבתו ויאמר אלי: "ראה נא איזו מצבה הקימו לי". וסיפר כי המצבה הזאת היא מעשה ידי ערל והאותיות עליה אינן נקראות כי רעות המה, באשר הכתב נחרת בידי ערל

המשיך: "דע ידידי, החל לעסוק במלאכת המצבות ותצליח". שאלתי: "הלא מעולם לא למדתי מלאכה זו?" על כך הבטיח לי כי אוכל לעסוק בזה גם בלי שום לימוד. ואיקץ והנה חלום.

ויהי בבוקר השכמתי ללכת לבית הכנסת, וכאשר פתחתי את דלת בית הכנסת והנה ידידי ר' משה גדליה בא לקראתי ויאמר שיש לו בקשה אלי. ברצונו לקנות שתי מצבות בעיר ווארהל, ומאחר שבעל המלאכה הוא גוי ואינו יודע לכתוב יהודית, על כן מבקש ממני שאכתוב אני את נוסח המצבה בכתב על נייר גדול ומשם יעתיקו הגוי אל האבן...

עמדתי משתומם על המראה הזה ותפעם רוחי... אמרתי אם כך יש דברים בגו החלום שחלמתי, לכן נענית לבקשתו. אולם ביקשתי ממנו שיחזקני בזה שהוא יקנה את האבנים-המצבות הללו ממני ולא מהגוי, כיון שבדעתי לעסוק בעסק הלזה. כך היה, תיכף החילוני לעסוק במלאכה זו ותודה לקל כי הצלחתי אף בלי לימוד... ופעמים רבות אף החייתי נפשות בעלי בתים על ידי מלאכה זו, יהי רצון שיבולע המוות לנצח...
(עפ"י ספר הזכרונות - קובץ "אור ישראל" תשרי תש"ס)

איש צדיק היה הגאון רבי משה הכהן דוויק, שימש מלמד בתלמוד תורה "שתילי זיתים". הוא היה מסור לתלמידיו בצורה נפלאה ואף התלמידים השיבו לו באהבה גדולה.

זמן רב לאחר הסתלקות חלם עליו אחד מתלמידיו. אותו תלמיד היה רגיל לעשות עבורו שליחויות קטנות במסגרת התלמוד תורה ובתמורה היה זוכה כל פעם לממתק.

סיפר התלמיד: הגמרא אומרת שאין מראין לו לאדם בחלום אלא מהרהורי לבו, מה שהוא מהרהר ביום (ברכות נה: רבי יונתן ורש"י). אני חלמתי על רבי משה אחרי שכבר הפסקתי לחשוב עליו ביום. ובכן, חלמתי שאני מבצע עבורו שליחות והוא נותן לי בתמורה מתנה "משנה ברורה" חלק ג'.

התעוררתי בבוקר והחלטתי ללמוד לפי סדר משנה ברורה חלק ג'. והנה אחרי זמן ראיתי כי בחשבון פשוט סיום הלימוד יהיה ביום היארצייט שלו!
(קוני "זכרון משה")

ראובן היה חייב לשמעון סכום כסף והנה בלילה חלם חלום שהוא נשבע לפרוע את חובו ביום פלוני. בא לשאול, אם יש לו לחוש לחלום, או שמא דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין.

השיב הרדב"י: ענין שבועה בחלום הוא מחלוקת רא"ש ורשב"א. הרא"ש פסק כי אין בזה ממש, כי אפילו הנשבע בהקיץ צריך שפיו ולבו יהיו שווים. והרשב"א השיב שצריך חרטה והתרה.

אכן בנידון זה אני אומר שאפילו הרא"ש מודה שכיון שפריעת בעל חוב מצוה, מן השמים זיכו וזירזו אותו לקיים המצוה, לכן יש לו לחוש ולקיים שבועתו או שהמלוה ימחול ויאמר לו כאילו התקבלתי ובה יצא ידי שמים.
(שו"ת הרדב"א א"ח ק"ע)

"ויתנהו אל בית הסהר מקום אשר אסורי המלך אסורים". היה זה בית סוהר למיוחסים, המקום אשר אסורים שם אסורי המלך. לומר, כי היה זה סיבה שיכנסו עמו שר המשקים ושר האופים. כי שאר פשוטי העם שנשפטים בידי שופטים ושוטרים, בבית סוהר אחר ינתנו.

(עפ"י רמב"ן ל"ט כ')

"ויפקוד שר הטבחים את יוסף איתם" שר בית הסוהר העביר את יוסף מן הבור בו היה אסור אל מקום המשמר בו היו נתונים שר המשקים והאופים עד שדינם יפסק.

העבירים שיהיה יוסף איתם בצוותא כדי שלא יהיו השרים הללו לבדם, שיהיה להם עם מי לדבר בדרגתם, באשר מן הסתם היו חכמים, לא סתם הגיעו לדרגת שר.

(העמק דבר" מ"ד)

מן השמים היה שיהיה יוסף בבית הסוהר עם שר המשקים והאופים שנה תמימה כדי שיוכל ללמוד מהם טכסיסי מלכות וכל עניני השלטון אשר ראוי לשליט לדעת.

לכן הם חלמו את חלומם רק שלושה ימים קודם צאתם מבית הסוהר, כי אם היו חולמים קודם שר האופים היה קוצף עליו על פתרון חלומו הגרוע, לא היה מלמדו את מנהגי המדינה ולא היה מספר לו את רזי השלטון.

(משך חכמה")

"בית הסוהר מקום אשר יוסף אסור שם".
"פורת יוסף" ובית הסוהר...

לקראת סוף שנות החמישים, בעת ששיבת "פורת יוסף" קבעה מושבה בבנינה בעיר החדשה בירושלים, היו בשכונת גאולה הרבה חילולי שבת אשר נגדם יצאו למחות רבים. מרבית ההפגנות נערכו במה שנקרא היום בפי העם "כיכר השבת". רחוב מלכי ישראל והרחובות בשכונות הסמוכות היו פתוחים לנסיעה בשבת. רוב תושבי האיזור לא היו דתיים...

ראש הישיבה, הגאון רבי עזרא עטיה התנגד מאד להשתתפות בחורים בהפגנות, הוא סבר שבחור ישיבה חייב לשבת וללמוד, זה תפקידו בעולם! הוא ביקש מהגאון רבי יהודא צדקה למונע תלמידים ללכת להפגנות. רבי יהודא צדקה נתן פומבי לדעת ראש הישיבה. אך רבי עזרא חשב שהדברים לא הועברו לבחורים בתקיפות הנאותה ולבו לא היה שקט.

בכל שבת נאסרו בחורים ואמצעי התקשורת נהגו לפרסם מאלו ישיבות הם. רבי עזרא רצה שהבחורים יתמסרו רק ללימוד. אבל כאשר מוקד האירועים כה קרוב, היה קשה לעצור צעירים מללכת ולראות בנעשה.

במהלך השבוע פנה "המורה"-רבי עזרא עטיה שוב לרבי יהודא צדקה בענין ההפגנות ושאלו: "לו היה בנך נאסר על ידי המשטרה, גם אז היית מסכים להפגנות".

בשבת ראה רבי יהודא קבוצת בחורים יוצאת לכיוון כיכר השבת, ביניהם היה גם בנו. אך הם כבר היו רחוקים מכדי לקרוא להם ולהחזירם לישיבה.

לרבי יהודא היתה מועקה בלב, הרגיש כי כל הבחורים עתידים לחזור מההפגנה אך בנו שלו יאסר... הוא אף ביטא זאת לפני אחד מרבני הישיבה, כי חושש הוא לבנו בגלל דברי רבי עזרא אליו. כך אכן היה, הבחורים חזרו, אך בנו נאסר. "הוי זהיר בגחלתן שלא תכווה... ולחישתן לחישת שרף".
(המורה")

"יום הולדת את פרעה" - לא במהרה אדם נופל ביום גנוסיא שלו: לא במהרה אדם ניזוק ביום הולדתו, שאז המזל השולט ביום ההוא עוזר לו. (ירושלמי ר"ה ג' ח' "קרבן העדה") נראה שמשום כך קבע אותו פרעה ליום משתה ובריורי משפטים!
(אמרי שמאי")

"יום הולדת את פרעה". לא ממש... היו המלכים עושים סעודות באותו היום מימי השבוע שהם נולדו בו. לכן הנוצרים עושים יום ראשון יום איד, שהוא יום שנולד בו ישו הנוצרי. (אור האפלה" וישב)